

DOKUMENTÁCIÓS HÁZIKIADVÁNYOK A HÁLÓZATBAN

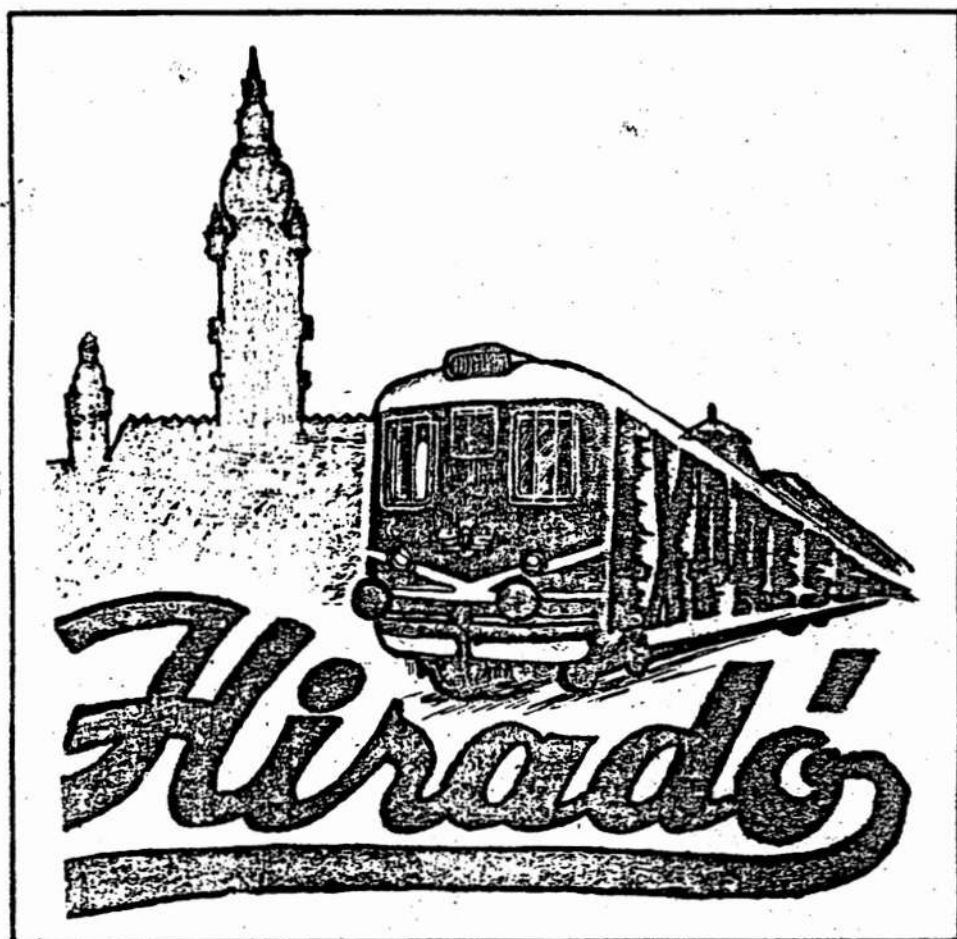
002:061.5.048.26:021.6:62

"Az eredményesebb műszaki dokumentációért" címen az 1960-ik évre hirdetett műszaki termelési könyvtárhálózati versenyben teljes áttekinthetést sikerült kapni a hálózatban folyó dokumentációs tevékenységről. A versenyben résztvevő szakkönyvtárak a vállalati /intézeti/ dokumentációs tevékenység lényegének és hatékonyságának egyirányú értelmezésével a dokumentációs vállalati /intézeti/ munka lényegét a vállalatban /intézetben/ szerkesztett dokumentációs kiadványokban látják megtestesülve. Ez a szemlélet csak részben állja meg a helyét.

A vállalati /intézeti/ szintű dokumentációs munkának fő feladata a szakirodalmi anyagból tájékoztatást adni a vállalat /intézet/ kutatási, tervezési, termelési, szervezési feladatainak megoldásához. Hivatása tehát főleg abban a tevékenységben jelentkezik, amelyet az NDK /de egyúttal az angol-amerikai és nyugat-német/ terminológia szerint információknak neveznek. Ez a munkakör az ereveti és a dokumentációs /másodlagos/ szakirodalom alapján közkéret feladataihoz kötött fel-, és -haladottabb fokon - dolgoz fel szakirodalmi eredményeket. Ehhez képest nem foglalja magában a szakirodalom bármiféle eredményeiről, fejlődéséről adott folyamatos tájékoztatás munkáját, egyrészt mert ezt erre hivatott dokumentációs szervek mélyebben és kiterjedtebben ellátják, másrészt mert egy ilyen részleges folyamatos feltáró munkával országos vonatkozásban többszörösen is párhuzamos tevékenységet fejtene ki, ami népgazdasági szempontból és szinten indokolatlan, sőt a dologi és személyi ráfordítások többszörös igénybevétele miatt káros.

Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a vállalati /intézeti/ dokumentációs szervezet a folyamatos feltáró és vállalaton belüli közreadói munkától általában tartózkodjék. Elsősorban is a vállalat /intézet/ kutatási, tervezési, termelési, technológiai stb. feladataira vonatkozó szakirodalmi közlemények folyamatos feltárása jól kiegészíti, és naprakésszé teszi azt az információs munkát, amelyet az ilyen feladatok szakirodalmának vizsgálatának összeállításával a vállalati dokumentációs szervezet a vállalati tervezési, termelési feladatok szakirodalmi előkészítésében már megalapozásképpen ellátott. Hogy vállalati /intézeti/ szinten ez a felismerés bizonyos mértékig már elfogadásra talált, bizonyítja a verseny során az az örömdetes tény, hogy a műszaki termelési könyvtárhá-

lőzatban 1960-ban 1240 irodalomkutatás készült. Ehhez hozzászámítandók még természetesen azok az irodalomkutatások is, amelyeket a vállalatok a hálózati központtól és az alközpontoktól igényeltek. Meg kell jegyezni, hogy a szakirodalom felkutatása egyes vállalati /intézeti/ feladatok megoldásához külön b ő z ő s z i n t e k e n valósítható meg, s ezek közül a szakirodalmi címösszeállítások a legalsó lépcsőn foglalnak helyet. Hatékonyabbak az egyes felkutatott közleményekhez fűzött annotációk, de még inkább a tartalmat lényeges megállapításaiban feltáró tájékoztató referátumok, míg a szakterületi kutató vagy gyakorlati szakember munkáját a legmesszebbmenően segítik a s z a k i r o d a - l o m t a r t a l m á n a k az eredeti közlemény áttekintésének mellőzését lehetővé tevő k i m e r i t ő ö s s z e f o g l a l á s a i . Örvendetes, hogy a verseny során ilyen legmagasabb szintű szakirodalmi feldolgozásra is akadt példa /Wilhelm Pieck Gyar műszaki könyvtára/.

A W. Pieck Vagon- és Gépgyár műszaki könyvtára Szemléjének címlapja

Örvendetes az is, hogy a szakirodalomnak a vállalat feladataira tekintő figyelemmel kísérésére és e munka nyomán feladatok szerint vezetett szakirodalmi adatgyűjtésre szintén akadt példa /Magyaróvári Tím-földgyár műszaki könyvtára/.

A vállalati /intézeti/ dokumentációs munkának a verseny során is nyomatékka l előtérbe helyezett formája azonban a vállalati dokumentációs kiadványok szerkesztése volt. A mintegy 50 ilyen kiadvány áttekintéséből tulnyomórészt az tűnt ki, hogy az ezekben a referátumokban vagy cimfordításokban közreadott anyag kevésbé irányult a vállalati /intézeti/ feladatokra, hanem a rendelkezésre álló, főleg folyóirat-irodalmat tárta fel éppen úgy, mint az országos dokumentációs intézmények, amelyek egy teljes szakterületet dolgozván fel, természetesen nem lehetnek figyelemmel az egyes vállalatok /intézetek/ sajátos feladataira és problémáira. Az OMK témafigyelőszolgálatra országos szinten éppen ezt a hiányt kívánja betölteni, amikor a vállalatok /intézetek/ által megadott kutatói, termelési, műszaki fejlesztési témákra gyűjti ki a külföldi szakirodalom hasznosítható termékeinek adatait. A vállalati szintű dokumentációs tevékenységnek fokozottan ilyen témák szerinti, válogató szakirodalomfigyelés lenne a legközpontibb feladata és az így feltárt adatoknak eljuttatása az azokban érdekelt vállalati osztályokhoz, illetve műszaki dolgozókhoz. Erre a célra a figyelőlapok rendszere kétségtelenül megfelelőbb, mint a referálólapon-szerű kiadvány; ezért a vállalati /intézeti/ folyamatos dokumentációs szolgáltatásoknak legalkalmasabb formája a névre, illetve témára szólóan kialakított figyelőszolgálat, nem pedig a vállalati referálólapon. Utóbbit bizonyos mértékig alkalmassá lehet tenni ennek a feladatnak betöltésére is úgy, hogy az egyes közlemények mellett feltüntetik a névszerint érdekelt szakterületi munkatársak nevét /ilyen megoldásu a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet kiadványa/.

A műszaki termelési könyvtárhálózatban szerkesztett referálólapon azonban, mint az nyilvánvalóvá vált, általában nem ilyenek, tehát nem valósítják meg azt a fentebb említett fő követelményt, ami első sorban indokoltta teszi vállalati referáló kiadványok szerkesztését. Van azonban ilyen kiadványok szerkesztésének további indikációi is. Erre nyújt lehetőséget - és ez az ilyen kiadványok szerkesztésének második fő feladata - a sajátos szakirodalmi bázis. Ha a vállalat olyan speciális külföldi szakfolyóiratokkal rendelkezik, amelyek az országban intézményesen folyó dokumentációs munkában nem nyernek feltárást, természetesen kívánatos, hogy tartalmi feltárásuokról legalább vállalati szinten gondoskodás történjék. Sajnos az elemzésre került 50 vállalati /intézeti/ dokumentációs kiadványban a hangsúly nem ezeken van, hanem a szakterületnek központi dokumentációs intézmények által kellően gondozott általánosabb és jelentősebb folyóiratain.

A szakirodalmi bázist emellett mind vállalati, mind kutatóintézeti szinten nemcsak a folyóirat-irodalom teszi, hanem egyé b speciális szakirodalmi műfajok is. A kutatás területén ilyenek a kutatási jelentések, amelyek jó néhány éve /1-2 évtizede/ a világon folyó tudományos kutatások legfőbb, legelmélyültebb és bizonyára ma már a legbővebb forrásai. Nagy számukra és csak szakterületenként való relatív áttekinthetőségük miatt

ez idő szerint sem a külföldi, sem a hazai központi referálószervezetek nem, vagy alig képesek megbirkózni áradatukkal, és ezért figyelemmel kísérésük, válogatva beszerzésük és dokumentációs feltárásuk főleg a kutatóintézeti dokumentációs szervek feladata lennének, miként annak írásban és szóban évek óta hangot is adunk. Ennek ellenére a verseny során is sajnálattal azt kellett tapasztalni, hogy ez az igen fontos szakirodalmi forrásanyag a kutató- és tervezőintézeti dokumentációs munkában egy-két szórványos és akkor is igen gyér anyagot produkáló esetet /pl. JÁFI/ nem számítva, jóformán ismeretlen. Kutató- és tervezőintézeti dokumentációs és szakkönyvtári szervezeteinknek pedig éppen e legfigyelemreméltóbb és legjelentékenyebb tudományos forrásanyag felkutatását és feldolgozását kellene most már minél előbb és rendszeresen feladatkörükbe iktatni, mert az ilyen forrásanyag felhasználásával a kutatás konkrét feladatait a legközvetlenebbül és a leghatékonyabban lehet előmozdítani.

A kutató- és tervezőintézeteket érintő e hiányosság mellett hasonlóképpen hiányolni kell, és pedig most már a vállalati dokumentáció bázisanyaga terén a vállalati irodalom /üzemi folyóiratok, gépleírások, prospektusok/ termékeit, mint olyanokat, amelyek a műszaki-tudományos dokumentáció központi kiadványaiban nem kapnak helyet, de a műszaki-termelési dokumentáció terén jelentős szerepük van. A versenyben szereplő szakkönyvtárak között csak néhány akadt /pl. Csepel Vas- és Fémművek, Lenin Kohászati Művek, Kábel- és Sodronykötélgyár műszaki könyvtárai/, amelyek a szakterület prospektus-anyagának beszerzése és bizonyos foku dokumentációs feltárása tekintetében kezdeményező lépéseket tettek. Arra azonban sehol sem találtunk támpontot, hogy külföldi rokonmunkakörű nagyvállalatok gyakorlati szempontból igen értékes üzemi szakfolyóiratait vállalati műszaki könyvtáraink rendszeresen beszerezni és feldolgozni törekedtek volna. A vállalat termelési feladatai, különösen az exportra figyelembe jövő gyártmányok előállítását, tervezését szempontjából pedig az ilyen, gyakorlati utmutatást adó, összehasonlítást lehetővé tevő szinte "minta"-anyagnak beszerzése és feldolgozása felbecsülhetetlen szolgálatot tenne.

Végezetül a vállalati /intézeti/ szintű dokumentációnak még a gyors tájékoztatás tekintetében mutatkozik külön indokoltsága. Nem mintha a dokumentációs hiranyagnak és tájékoztatásnak általában is olyan szerepe és jellege lenne, mint pl. járvány esetén az oltóanyagnak, amelynek napokon, de legfeljebb heteken belül rendelkezésre kell állnia. A rendkívüli sietséget a dokumentációban annál kevésbé tartják szükségesnek és megvalósíthatónak, minél elmélyültebb, sokszáz forrásból merítő maga a feltáró munka. Ahol ezekről a lehetőségekről nincs szó, ott a dokumentáció ehhez képest igen gyors lehet. A gyorsaság maximumát akkor lehet biztosítani, ha a dokumentáció a feltárással kerülő szakirodalmi anyagnak csak a címadatait közli címfordításban. Ennek különösképpen a külföldi műszaki folyóiratok tartalomjegyzékeinek gyors elterjesztése szempontjából van szerepe és jelentősége. A vállalati dokumentációs kiadványok jelentős része él a címfordítások kínálta gyorsaság lehetőségével, de amennyiben tartalomjegyzék-fordítást valósít meg, csak elvétve él /pl. a Tiszántúli Áramszolgáltató Vállalat szakkönyvtára/ annak korszerű és ésszerű kialakítási formájával: a folyóiratok szerint szabadlapokra sokszorosítás eszközével. A tulnyomó többség a tartalomjegy-

zék-fordításokat folyamatos tipográfiával adja közre, ami nehezé teszi a tájékozódást az anyagban, és amellet nem ad módot arra, hogy a fordítás egyik példányát magához a folyóiratszámhoz is csatolják, ahol élete és szerepe nem egyszeri áttekintésre korlátozódik, hanem esetleg évenként át is hasznos segítséget nyújt.

Az eddig előadottakban a vállalati /intézeti/ dokumentációs időszak kiadványok kívánatos tartalmi szempontjait kívántuk összefoglalni. A következőkben az alakító követelményekről és a verseny során az e téren jelentkező fogyatékoságokról szólnunk. Első helyen kell említeni a technikai kiállításnak igen sok helyen tapasztalt elégtelenségét. A nyilván kiöregedett stencil és ormig gépeken sokszorosított, sok helyütt gépirásos átütéssel készült példányok igen sok kiadványnál elriasztólag hatnak az olvasóra. Igen sok esetben hiányzik a kiadványról mindennemű azonosítási, megjelenési adat /az intézmény címe, a kiadvány évfolyama és sorszáma, kelte/, ami miatt sokszor inkább sejteni lehet /a kiállítás típusos tetszetősségi fogyatkozásai miatt/, hogy mely szakkönyvtár kiadványáról van szó. Gyakran hiányzik a kiadványok élén az eligazító tartalmi beosztás, aminek következtében a közreadott anyagban nehéz az eligazodás. Végül úgy látjuk, hogy a dokumentációs címleírás szabványa széles körben kevésbé ismert lehet, mert a címleírás /címfordítás/ alakításai a kiadványok jelentős hányadában a szabvány behatásától érintetlenek.

A hálózatban folyó dokumentációs munka seregszemléjének, amire éppen az 1960-ik évi verseny nyújtott lehetőséget, a fentiek az összefoglaló eredményei. Gyakorlatilag több versenyző könyvtár igen jó eredményeket ért el, amelyeket az értékelő értekezleten az érdekeltekkel ismertettünk. A fenti összefoglaló értékelésben a jövő helyes fejlődésének kialakítása érdekében inkább a tapasztalt fő hiányosságokat és a felszínre került helytelen irányzatokat foglaltuk össze, s ugyanakkor az ésszerűbb és hatékonyabb vállalati /intézeti/ szintű dokumentációs munka főbb irányelveire hívtuk fel újól a figyelmet.

/P.I./

- . . . -